

О.І. Хлопоніна-Гнатенко, здобувач

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

**КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗАСАД РОЗВИТКУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВИРОБНИЧИХ КООПЕРАТИВІВ**

Постановка проблеми. В сучасних умовах, коли проходить процес інтеграції нашої держави до Європейського Співтовариства, створення великомасштабних суб'єктів господарювання, в розпорядженні яких була б сучасна матеріально-технічна база, крупні обсяги виробництва, та які були б орієнтовані на забезпечення своїх працівників найбільш сприятливими умовами виробництва, та сприяли вирішенню проблеми безробіття на селі і гарантували б високу якість вироблюваної сільськогосподарської продукції. З огляду на вище сказане організаційно-правовою формою господарювання, що, з одного боку, є соціально орієнтованою формою економічних відносин, а з іншого, – надає переваги великомасштабного виробництва, виступають сільськогосподарські виробничі кооперативи. Саме ці особливості даної організаційно-правової форми підприємства на нашу думку дають їй право на існування та поширення в сільському господарстві України.

Потрібно відмітити, що крім цього сільськогосподарські виробничі кооперативи виконують важливі соціальні функції, певним чином пом'якшуючи жорсткі умови ринкового середовища аграрної сфери. На сьогоднішній день, важливо використати унікальні можливості для соціального відродження сільських територій, які створюють сільськогосподарські виробничі кооперативи. Постає необхідність наукового обґрунтування організаційно-економічних засад розвитку сільськогосподарських виробничих кооперативів, з урахуванням їх відповідності міжнародним принципам кооперації, та визначає актуальність даного дисертаційного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процес формування як організаційних, так і економічних основ розвитку сільськогосподарських виробничих кооперативів досліджувався багатьма вченими–економістами такими як Л.В. Молдаван, А.О. Пантелеймоненко, Н.Ф. Павленчик, Ф.В. Горбонос, Г.В. Черевко, А.Ф. Бурик, А.Д. Криворак, І.В. Бурачек та ін. Але потрібно відмітити, що процес розвитку організаційно-економічних засад сільськогосподарських виробничих кооперативів в сучасних умовах ще недостатньо вивчений і обґрунтований.

Формування цілей статті. Метою нашої статті є обґрунтування концептуального підходу до формування організаційно-економічних засад розвитку сільськогосподарських виробничих кооперативів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Потрібно відмітити, що перш за все, організаційно-економічні засади розвитку будь-якої організаційно-правової форми господарювання обумовлено відповідною наявною законодавчою базою. Так, розвиток сільськогосподарських виробничих кооперативів відбувається згідно із: Конституцією України, Господарським, Земельним, Податковим, Цивільним Кодексами України, Законами України «Про кооперацію» та «Про сільськогосподарську кооперацію».

Отже, проаналізувавши вище зазначену нормативно-правову базу, ми визначили організаційні засади розвитку сільськогосподарських виробничих кооперативів (табл. 1). Це всі положення, що містять інформацію про: порядок створення кооперативу, статут та державну реєстрацію, члена кооперативу, вступ до кооперативу, основні права та обов'язки члена кооперативу, припинення членства в кооперативі, асоційоване членство у кооперативі, виконавчий орган кооперативу, його спостережну раду, ревізійну комісію (ревізора), майно кооперативу та трудові відносини в кооперативних організаціях, міжнародні зв'язки, тощо.

1. Організаційні засади розвитку сільськогосподарських виробничих кооперативів згідно із ЦКУ, ГКУ, ЗУ «Про кооперацію» та «Про сільськогосподарську кооперацію»

Законодавчий документ	Перелік організаційних засад
ЗУ «Про кооперацію»	Порядок створення кооперативу; Статут та державна реєстрація; Член кооперативу; Вступ до кооперативу; Основні права та обов'язки члена кооперативу; Припинення членства в кооперативі; Асоційоване членство у кооперативі; Виконавчий орган кооперативу, його спостережна рада, ревізійна комісія (ревізор); Майно кооперативу та джерела його формування; Фонди кооперативу; Паї членів та земля кооперативу; Майнова відповідальність кооперативу та його членів; Реорганізація та ліквідація кооперативу; Кооперативні об'єднання; Трудові відносини в кооперативних організаціях; Міжнародні зв'язки, тощо.
ЗУ «Про сільськогоспо-	Членство в сільськогосподарському виробничому кооперативі; Особливості господарської діяльності сільськогосподарського

дарську кооперацію»	виробничого кооперативу; Право власності сільськогосподарського виробничого кооперативу.
ГКУ	Принципи діяльності виробничого кооперативу; Загальні умови створення та членство у виробничому кооперативі; Права та обов'язки членів виробничого кооперативу; Майно виробничого кооперативу; Управління виробничим кооперативом; Загальні збори членів виробничого кооперативу; Правління та виконавчий директор виробничого кооперативу; Спостережна рада й ревізійна комісія виробничого кооперативу; Господарська діяльність виробничого кооперативу; Майнова відповідальність виробничого кооперативу; Припинення виробничого кооперативу, тощо.
ЦКУ	Поняття виробничого кооперативу; Установчі документи й майно виробничого кооперативу; Припинення членства у виробничому кооперативі і перехід паю.

Джерело: за даними [1- 3, 7]

Пропонуємо розглянути більш детально питання, що пов'язані із членством у кооперативі, правилами вступу та умовами припинення членства у виробничому кооперативі (табл. 2).

2. Організаційні засади членства у сільськогосподарському виробничому кооперативі відповідно до ГКУ та ЗУ «Про кооперацію»

Найменування	Господарський Кодекс України	ЗУ «Про кооперацію»
Член кооперативу	Членами виробничого кооперативу можуть бути громадяни, які досягли 16-річного віку, визнають статут кооперативу та дотримуються його вимог, беруть майнову та трудову участь у діяльності кооперативу. Громадяни можуть бути одночасно членами виробничих кооперативів, а також членами кооперативів інших типів (споживчих, житлових тощо) (ст. 98, п.1 і 2).	Членами кооперативу можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, юридичні особи України та іноземних держав, що діють через своїх представників, які внесли вступний внесок та пай у розмірах, визначених статутом кооперативу, додержуються вимог статуту і користуються правом ухвального голосу. Членом кооперативу може бути фізична особа, яка досягла 16-річного віку і виявила бажання брати участь у його діяльності. Кооператив зобов'язаний вести облік своїх членів та видати кожному з них посвідчення про членство (ст. 10).
Вступ до кооперативу	Вступ до виробничого кооперативу здійснюється на підставі письмової заяви громадянина. Член кооперативу робить вступний та пайовий внески в порядку, визначеному статутом виробничого	Вступ до кооперативу здійснюється на підставі письмової заяви. Особа, яка подала заяву про вступ до кооперативу, вносить вступний внесок і пай у порядку та розмірах, визначених його статутом.

	кооперативу. Рішення правління (голови) кооперативу про прийняття у члени кооперативу підлягає затвердженню загальними зборами. Порядок прийняття такого рішення та його затвердження визначається статутом кооперативу (ст. 98, п.3).	Рішення правління чи голови кооперативу про прийняття до кооперативу підлягає затвердженню загальними зборами його членів. Порядок прийняття такого рішення та його затвердження визначається статутом кооперативу (ст. 11).
Припинення членства в кооперативі	Членство у виробничому кооперативі припиняється у разі: - добровільного виходу з кооперативу; - припинення трудової участі в діяльності кооперативу; - виключення з кооперативу у випадках і в порядку, визначених статутом; - незатвердження загальними зборами членів кооперативу рішення правління (голови) про прийняття до кооперативу; - смерті члена кооперативу (ст. 98, п.4).	Членство в кооперативі припиняється у разі (ст. 13): - добровільного виходу з нього; - припинення трудової участі в діяльності виробничого кооперативу; - несплати внесків у порядку, визначеному статутом кооперативу; - смерті члена кооперативу - фізичної особи; - ліквідації члена кооперативу - юридичної особи; - припинення діяльності кооперативу. Виключення з членів кооперативу може бути оскаржене до суду.

Джерело: за даними [1-2]

Ці організаційні засади розвитку виробничих кооперативів наведено у Господарському Кодексі України та ЗУ «Про кооперацію». Інформація щодо прав та обов'язків членів виробничого кооперативу також містяться у вище зазначених нормативно-правових актах (табл. 3).

3. Права й обов'язки членів сільськогосподарського виробничого кооперативу відповідно до ГКУ та ЗУ «Про кооперацію»

Найменування	Господарський Кодекс України	ЗУ «Про кооперацію»
Права членів кооперативу	Основними правами членів виробничого кооперативу є (ст. 99, п.1): - участь в управлінні кооперативом, право голосу на загальних зборах членів кооперативу, право обирати і бути обраним в органи управління кооперативом; - користування послугами кооперативу; - одержання кооперативних виплат та частки доходу на пай; - одержання достовірної та повної інформації про фінансово-	Основними правами члена кооперативу є (ст. 12): - участь в господарській діяльності кооперативу, а також в управлінні кооперативом, право голосу на його загальних зборах, право обирати і бути обраним в органи управління; - користування послугами кооперативу; - одержання кооперативних виплат та виплат на пай; - одержання паю у разі виходу з кооперативу в порядку і в строки, визначені його статутом; - право вносити пропозиції щодо поліпшення роботи кооперативу,

	господарську діяльність кооперативу; - одержання паю у разі виходу з кооперативу в порядку і строки, визначені його статутом.	усунення недоліків у роботі його органів управління та посадових осіб; -право звертатися до органів управління та органів контролю за діяльністю кооперативу, посадових осіб кооперативу із запитом, пов'язаним з членством у кооперативі, діяльністю кооперативу та його посадових осіб, одержувати письмові відповіді на свої запити.
Обов'язки членів кооперативу	Основними обов'язками членів виробничого кооперативу є дотримання статуту та виконання рішень органів управління кооперативу. Статутом виробничого кооперативу можуть передбачатися також інші права та обов'язки членів кооперативу (ст. 99, п.2 і 3).	Основними обов'язками члена кооперативу є: -додержання статуту кооперативу; -виконання рішень органів управління кооперативу та органів контролю за діяльністю кооперативу; -виконання своїх зобов'язань перед кооперативом; -сплата визначених статутом кооперативу внесків (ст. 12).

Джерело: за даними [1-2]

Положення, пов'язані із майном та джерелами його формування, зобов'язаннями членів щодо формування майна сільськогосподарських виробничих кооперативів, наведено у Господарському, Цивільному Кодексах України і ЗУ «Про кооперацію» (табл. 4).

4. Формування майна сільськогосподарського виробничого кооперативу згідно із ЦКУ, ГКУ та ЗУ «Про кооперацію»

Цивільний кодекс України (ст. 165)	Господарський Кодекс України (ст. 100)	ЗУ «Про кооперацію» (ст. 19)
1. Майно, що є у власності виробничого кооперативу, поділяється на паї його членів відповідно до статуту кооперативу. 2. Член виробничого кооперативу зобов'язаний внести до дня державної реєстрації кооперативу не менше десяти відсотків пайового внеску, а частину, що залишилася, - протягом	1. Майно виробничого кооперативу становить колективну власність кооперативу. Виробничий кооператив є власником будівель, споруд, майнових внесків його членів, виготовленої ним продукції, доходів, одержаних від її реалізації та іншої діяльності, передбаченої статутом кооперативу, іншого майна, придбаного на підставах, не заборонених законом. 2. Члени кооперативу можуть передавати як пайовий внесок	Для досягнення мети своєї діяльності кооператив набуває та використовує майно, фінансові та інші ресурси. Джерелами формування майна кооперативу є: -вступні, членські та цільові внески його членів, паї та додаткові паї; -майно, добровільно передане кооперативу його членами;

<p>року з дня його державної реєстрації, якщо інший строк не встановлений статутом кооперативу.</p> <p>Порядок внесення пайових внесків членами виробничого кооперативу встановлюється статутом кооперативу і законом.</p> <p>3. Виробничий кооператив не має права випускати акції.</p> <p>4. Прибуток виробничого кооперативу урзподіляється між його членами відповідно до їхньої трудової участі, якщо інший порядок не встановлений статутом кооперативу.</p> <p>5. Майно, що залишилося після ліквідації виробничого кооперативу та задоволення вимог його кредиторів, розподіляється між його членами відповідно до їхньої трудової участі, якщо інший порядок не встановлений статутом кооперативу.</p>	<p>право користування належною їм земельною ділянкою у порядку, визначеному земельним законодавством. За земельну ділянку, передану виробничому кооперативу в користування, з кооперативу може справлятися плата у розмірах, визначених загальними зборами членів кооперативу.</p> <p>3. Для здійснення господарської та іншої діяльності виробничий кооператив за рахунок власного майна формує відповідні фонди.</p> <p>4. Майно виробничого кооперативу відповідно до його статуту поділяється на пайовий і неподільний фонди. Неподільний фонд утворюється за рахунок вступних внесків і майна кооперативу (за винятком землі). Пайові внески членів кооперативу до нього не включаються. Порядок формування і розміри неподільного фонду встановлюються статутом.</p> <p>5. Розміри пайових внесків до кооперативу встановлюються в рівних частинах та/або пропорційно очікуваній участі члена кооперативу в його господарській діяльності.</p> <p>6. Фінансові ресурси виробничого кооперативу формуються за рахунок доходу від реалізації продукції (робіт, послуг), пайових та інших внесків членів кооперативу, кредитів та інших надходжень, не заборонених законодавством.</p>	<p>-кошти, що надходять від провадження господарської діяльності;</p> <p>-кошти, що надходять від створених кооперативом підприємств, установ, організацій;</p> <p>-грошові та майнові пожертвування, благодійні внески, гранти, безоплатна технічна допомога юридичних і фізичних осіб, у тому числі іноземних;</p> <p>-інші надходження, не заборонені законодавством.</p> <p>Кооператив є власником будівель, споруд, грошових та майнових внесків його членів, виготовленої продукції, доходів, одержаних від її реалізації та провадження іншої передбаченої статутом діяльності, а також іншого майна, придбаного на підставах, не заборонених законом. Володіння, користування та розпорядження майном кооперативу здійснюють органи управління кооперативу відповідно до їх компетенції, визначеної статутом кооперативу.</p>
---	---	---

Джерело: за даними [1-2, 7]

Економічні засади розвитку сільськогосподарських виробничих кооперативів, а саме формування цін і тарифів на продукцію та послуги кооперативів, доходу кооперативу та його розподіл, кооперативних виплат та виплат на паї, регламентується ГКУ, ПКУ, ЦКУ та ЗУ «Про кооперацію» (табл. 5).

5. Економічні засади розвитку сільськогосподарських виробничих кооперативів згідно із ГКУ, ПКУ, ЦКУ та ЗУ «Про кооперацію»

Законодавчий документ	Перелік організаційних засад
ЗУ «Про кооперацію»	Економічні засади діяльності кооперативів; Ціни і тарифи на продукцію та послуги кооперативів; Дохід кооперативу та його розподіл; Кооперативні виплати та виплати на паї.
ГКУ	Ціни і тарифи на продукцію та послуги кооперативів; Дохід кооперативу та його розподіл; Кооперативні виплати та виплати на паї.
ЦКУ	Прибуток виробничого кооперативу.
ПКУ	Порядок оподаткування виробничого кооперативу.

Джерело: за даними [1-2, 4, 7]

В ЗУ «Про кооперацію» у ст. 23 прописано економічні засади діяльності виробничих кооперативів [2]:

1. кооператив відповідно до свого статуту самостійно визначає основні напрями діяльності, здійснює її планування;
2. кооперативи самостійно розробляють програми і плани економічного та соціального розвитку, розглядають і затверджують їх на загальних зборах членів кооперативу;
3. кооперативи мають право провадити будь-яку господарську діяльність, передбачену статутом і не заборонену законом;
4. кооператив має право відкривати свої філії, відділення, представництва без створення юридичної особи;
5. виробничі кооперативи провадять господарську діяльність з метою одержання прибутку, інші кооперативи надають послуги своїм членам, не маючи на меті одержання прибутку.

Основні економічні засади розвитку сільськогосподарських виробничих кооперативів більш детально розглянуто у табл. 6.

6. Ціноутворення, дохід, кооперативні виплати та виплати на паї сільськогосподарських виробничих кооперативів згідно із ГКУ та ЗУ «Про кооперацію»

Найменування	Господарський Кодекс України	ЗУ «Про кооперацію»
1	2	3
Ціни й	Виробничий кооператив реалізує	Кооперативи реалізують товари та

тарифи на продукцію кооперативу	свою продукцію, надає послуги за цінами і тарифами, які встановлюються ним самостійно або на договірній основі, а у випадках, передбачених законодавством, - за державними цінами і тарифами (ст. 107, п. 2).	надають послуги за цінами і тарифами, встановленими самостійно, а у випадках, передбачених законом, - за державними цінами і тарифами. Кооперативи мають право реалізувати товари та надавати послуги за цінами і тарифами, що встановлюються на договірних засадах, окремо для членів кооперативу та інших осіб (ст. 24).
Дохід кооперативу	Дохід виробничого кооперативу формується з надходжень від господарської діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат і витрат на оплату праці найманого персоналу. Дохід спрямовується на сплату податків та інших обов'язкових платежів, на погашення кредитів, покриття збитків, проведення відрахувань у фонди кооперативу, кооперативні виплати, виплату часток доходу на паї тощо (ст. 107, п.4).	Дохід кооперативу формується з надходжень від господарської діяльності після покриття матеріальних і прирівняних до них витрат та витрат на оплату праці найманих працівників. Дохід розподіляється на: сплату податків і зборів (обов'язкових платежів) до відповідних бюджетів; погашення кредитів; покриття збитків; проведення відрахувань до фондів кооперативу; кооперативні виплати; виплати на паї (ст. 25).

Продовження табл. 6

1	2	3
Кооперативні виплати та виплати на паї в кооперативі	Кооперативні виплати - частина доходу виробничого кооперативу, що розподіляється між членами кооперативу з урахуванням їх трудової та іншої участі в діяльності кооперативу. Нарахування і виплата часток доходу на паї здійснюються за підсумками фінансового року з доходу, що залишається у розпорядженні кооперативу з урахуванням необхідності формування його фондів. За рішенням загальних зборів членів кооперативу виплата часток доходу на паї може здійснюватися у грошовій формі, товарами, цінними паперами тощо. (ст. 107, п.5).	Кооперативні виплати - частина доходу, що розподіляється за результатами фінансового року між членами кооперативу пропорційно їх участі в господарській діяльності кооперативу у порядку, визначеному рішенням вищого органу управління кооперативу. Ця норма не поширюється на сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи. Розмір виплат на паї встановлюється рішенням загальних зборів членів кооперативу після відрахувань обов'язкових коштів на формування і поповнення його фондів. Виплати можуть здійснюватися у грошовій формі, товарами, цінними паперами, а також у формі збільшення паю та в інших формах, передбачених статутом кооперативу. Загальна сума виплат на паї не може перевищувати 20 відсотків доходу, визначеного до розподілу. Кооперативні виплати та виплати на паї до оплати праці не належать (ст. 26).

Джерело: за даними [1-2]

Ще одним важливим економічним аспектом розвитку кооперативів є те, що у Розділі IV ЗУ «Про сільськогосподарську кооперацію» зазначено про державну підтримку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, а саме створення сприятливих умов для утворення, становлення і розвитку шляхом формування сприятливої податкової, фінансово-кредитної, інвестиційної політики щодо діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та їх членів, а також розроблення механізму їх державної підтримки [3]. Державної підтримки сільськогосподарських виробничих кооперативів не передбачено жодним нормативно-правовим актом. Так, наприклад, було прийнято: Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів» від 9.03.2011 р. [5]; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі» від 13.02.2012 р., відповідно до якої бюджетні кошти спрямовуються на ряд заходів, серед яких - підтримка сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів [6].

Основні недоліки організаційної структури та структури управління виробничих кооперативів наведено у табл. 7.

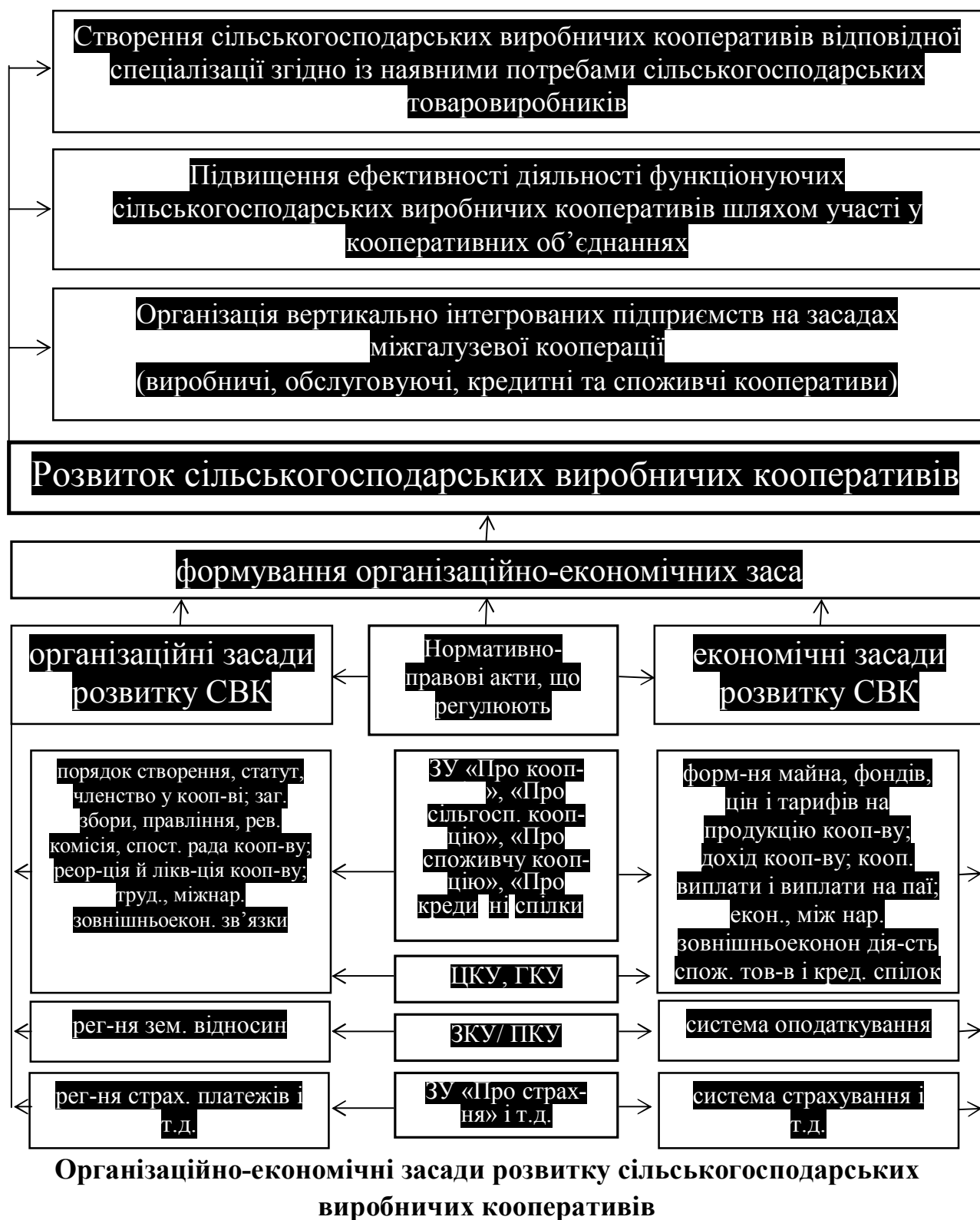
7. Наявні недоліки організаційної структури та структури управління сільськогосподарських виробничих кооперативів та шляхи їх усунення

Наявні недоліки	Шляхи їх усунення
Низький освітній рівень членів кооперативу, недостатній рівень професійної кваліфікації.	Заохочення членів кооперативу до отримання вищої освіти та перепідготовки у ВНЗ, підвищення їх кваліфікаційних здібностей.
Порушення у періодичності проведення загальних зборів як вищого органу управління даним підприємством обмежує можливості участі членів кооперативів у розробці та прийнятті стратегічних рішень, породжує анонімність та непрозорість у використанні коштів та дозволяє управлінцям здійснювати керівництво на свій розсуд.	Встановити чіткий графік проведення загальних зборів кооперативу: кількість та дати їх проведення. З метою ознайомлення членів кооперативу з питаннями, що виносяться для обговорення на загальних зборах, проводити їх завчасне інформування. Забезпечити відкритість доступу до основних результатів діяльності кооперативу та дотримання принципу проведення кооперативних виплат за результатами господарської діяльності.

Відсутність необхідних установчих й нормативних документів, що регламентують ефективну діяльність кооперативу.	Для ефективного функціонування кооперативу необхідні такі документи: Статут, правила внутрішньогосподарської діяльності, положення про структурні підрозділи, посадові інструкції, плани-графіки роботи керівників і спеціалістів тощо.
Прийняття управлінських рішень на основі очікуваних змін за даними чи тенденціями, що мали місце в минулому.	Застосування стратегічного управління, що дозволяє порівнювати цілі розвитку підприємства з потенціалом, який є в наявності та якого можна досягти.

Джерело: доповнено автором за даними [8]

Отже, ми розглянули організаційно-економічні засади розвитку сільськогосподарських виробничих кооперативів, які полягають у системі організаційних й економічних заходів, що регламентуються безпосередньо наявною законодавчою базою України, і включають у себе створення виробничих кооперативів відповідної спеціалізації, підвищення ефективності діяльності функціонуючих кооперативів та організацію вертикально інтегрованих підприємств на засадах міжгалузевої кооперації (рисунок).

Джерело: розробка автора

Розвиток сільськогосподарських виробничих кооперативів відбувається і під впливом інших чинників, а саме:

- інформаційного (можливість доступу до нових технологій та знань; оптимізація інформаційних потоків; отримання необхідних консультаційних та дорадчих послуг тощо);
- інноваційного (застосування ефективних систем землекористування; впровадження сучасних технологій вирощування сільськогосподарських культур, зберігання та переробки продукції);
- інвестиційного (привабливість та перспективність кооперативних форм власності для вітчизняних та зарубіжних інвесторів; реальність отримання великих сум кредиту, інвестицій);
- екологічного (застосування екологозберігаючих технологій і т.і.).

На формування організаційно-економічних засад розвитку сільськогосподарських виробничих кооперативів також впливають політичні, зовнішньоекономічні, екологічні, суспільні, морально-етичні фактори, визначити кількісно їх вплив неможливо, але враховувати в процесі досліджень необхідно.

Висновки. З вищесказаного ми можемо зробити висновок, що розвиток сільськогосподарських виробничих кооперативів визначається як процес інноваційних змін у сфері виробничої кооперації через застосування системи заходів і дій щодо: по-перше, підвищення ефективності діяльності функціонуючих сільськогосподарських виробничих кооперативів шляхом їх участі у кооперативних об'єднаннях; по-друге, створення сільськогосподарських виробничих кооперативів відповідної спеціалізації згідно із наявними потребами сільськогосподарських товаровиробників; по-третє, організації вертикально інтегрованих підприємств на засадах міжгалузевої кооперації.

Бібліографічний список: 1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. 2. Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003 № 1087-IV // *Голос України*. – 2003. – № 160. – 28 серпня. 3. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 № 469/97-ВР // *Голос України*. – 1997. – 13 серпня. 4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. 5. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів: Постанова Кабінету Міністрів України від 9.03.2011 р. № 272 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/272-2011-%D0%BF>. 6. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.02.2012 р. № 104 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article%3Fart_id=347224&cat_id=35491. 7. Цивільний Кодекс України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page4>. 8. Ушкаренко Ю.В. Сільськогосподарська кооперація в еволюційному вимірі: монографія / Ю.В. Ушкаренко. – Херсон: Айлан, 2009. – 404 с.: іл.

Хлопонина-Гнатенко О.И. Концептуальный подход к определению организационно-экономических основ развития сельскохозяйственных производственных кооперативов. Проведен анализ по определению основ организационно-экономического развития сельскохозяйственных производственных кооперативов

Khloponina-Gnatenko O. Conceptual approach to the definition of organizational and economic foundations for the development of agricultural production cooperatives. Were analyzed to determine the basis of organizational and economic development of agricultural production cooperatives